גדול השלום

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת קרח

'לך כנוס את כל היהודים' ◆ אחדות – ביטול ברוב ◆'אנשי שם'? – אמונת חכמים ◆ מרב אשי עד רבנו משה ◆ גדול שימושה

לך כנוס את כל היהודים'

בעל ספר 'אם הבנים שמחה' היה גאון עצום. בספר שלו מובאים ציטוטים מתוך מקורות רבים למרות שהוא כתב אותו בתקופת השואה כשאין בידיו ספרים ורק מתוך הזיכרון. הרב טייכטל היה אחד מרבני הונגריה לפני מלחמת העולם השנייה, וכמו רבים מרבני הונגריה הוא היה בעל השקפת עולם מאוד קיצונית נגד הציונות והעליה לארץ ישראל, מתוך הסתייגות מכל קשר עם אנשים שאינם שומרי מצוות. אך כאשר פרצה מלחמת העולם, ופתאום התבררה הצרה הגדולה שנפלה על היהודים באירופה, הוא התבונן במציאות ובא לידי מסקנה שהדרך שהם הלכו בה עד עכשיו הייתה מוטעית. הוא עשה מהפכה בהשקפת העולם שלו. אף על פי שרבותיו היו קיצוניים, הוא אמר 'דברי הרב ודברי התלמיד, דברי מי שומעים?' (קידושין מב:) הרב, זה ריבונו של עולם, אומר דבר אחד כפי שמוכח מדברי חז"ל, ראשונים ואחרונים, ודברי התלמיד אלו דברי רבותיו. ודאי שיש להקשיב לדברי חז"ל. הוא מביא בספרו

ראיות על חשיבות האחדות בישראל, ועל כך שאם היו עולים לארץ ישראל היו ניצולים. אני רוצה להביא כאן מתוך דברים שהוא כותב (ד, ז–ח):

> החיוב מוטל בראש ובראשונה על הרועים ועל המנהיגים שבישראל, להשתדל בכל עוז ומאמצי כוחם לעשות שלום בישראל, ולקרבם שיהיו באהבה ואחדות זה עם זה... ואל יתמה עלי השומע – איך אפשר לכלול בכלל אחד כל אילו הקצוות שיש בישראל? הלא מצינו בימי מרדכי ואסתר, שכינס וקיבץ את ישראל בכלל אחד, האם תחשוב שהיו כולם בדעה אחת?! הלא גם אז היו בדעות שונות, והרבה מהם היו מהמתבוללים... ואף על פי כן כשבא עליהם גזירה שכללה כל כלל ישראל היו מבינים שהתרופה למכה הזו אינו רק לקבץ גם כן יחד כל כלל ישראל בקיבוץ וכלל אחד, שיהיו באחדות יחד, מן הקיצון היותר שמאלי ועד הקיצון היותר ימני מבלי משים שום חילוק בין ישראל לישראל. על כן אמרה לו אסתר: 'לך כנוס את כל היהודים' (ד, טז), ושזה דווקא יהיה תרופה לכלל ישראל, כמו שהמכה הייתה לכלל ישראל.

גם בזמן מרדכי ואסתר לא כולם היו בהשקפת עולם דומה. היו מתבוללים, רפורמים, אבל רצו להישאר יהודים, אלא שהיה להם יצר הרע של עבודה זרה. ואף על פי כן 'לך כנוס את כל היהודים', 'מן הקיצוני היותר ימני ועד הקיצוני היותר שמאלי'.

איך אפשר באמת להתחבר עם אנשים שרחוקים ואפילו מתנגדים לדרכה של תורה? התשובה היא שכאשר מסתכלים על כל האדם, לא רק על חלקים ממנו, התמונה נראית אחרת. כשמסתכלים בהסתכלות של 'הוי דן את **כל** האדם לכף זכות' (אבות א, ו) כדברי חכמים, אז אנחנו רואים שהאדם הזה אמנם

מתנגד בעניין מסוים, אבל עדיין רוצה להיות חלק מכלל ישראל, עדיין מוצא בעם ישראל משהו מיוחד שהוא רוצה להיות שייך אליו, והמשהו המיוחד חשוב לו מאוד עד כדי כך שהוא המכריע, והוא חזק יותר מהיתרונות והדברים הטובים שישנם בעמים אחרים. כל מי שרוצה להיות חלק מעם ישראל – יש בו נקודה עמוקה ויסודית שעושה אותו מחובר.

כשאנחנו מבקשים אחדות עם כולם, זה לא אומר שאנחנו צריכים להסכים לכל הדעות של כולם. לדעות שאנחנו מתנגדים להן אנחנו לא יכולים להסכים. אנחנו מתנגדים ולמרות זאת יש לנו הרבה מאוד משותף, ועליו אנחנו מדברים, כולנו יהודים זה משותף וזה מחבר אותנו בדברים רבים שאנחנו יכולים לעשות ביחד. והדברים הרוחניים שאי אפשר עדיין לעשות ביחד – אנחנו נעשה לבדנו. הדברים שמשותפים לכולנו – קיום המדינה, קיום האומה, שמירתה של האומה מן הגויים – בדברים האלו אנחנו צריכים להיות יחד. 'הקב"ה ויתר על עבודה זרה, ולא ויתר על המחלוקת' (משנת ר' אליעזר, ד) כך בעל אם הבנים שמחה מצטט בהמשך דבריו מכמה מקומות. כפי שמפורסם, שבזמן אחאב היו רשעים אך מאוחדים – וניצחו; ובזמן שאול היו צדיקים – ולא נצחו מפני שהיו מפורדים. זאת אומרת שהקב"ה אוהב את האחדות ורוצה אותה למרות הפערים. ממשיך בעל אם הבנים שמחה:

> על כן אחי ורעי אל תאמינו לאלו שבאים לעשות פירוד בין דבקות ישראל, באמרם שאי אפשר לאחד את כל חלקי עם ישראל שיהיו לעץ אחד מפני שהם סכנה ליהדות אם מתאחדים עם אנשים רחוקים. ואפילו לו יהיה כדבריהם, וחס ושלום היה איזה שמץ סכנה – יותר אהוב לקב"ה שיהיו אחודים באחדות מאשר יהיו פרודים.

בעל אם הבנים שמחה מביא מדרש תהילים על הפסוק "תפלטני מריבי עם" (יח, מד):

> אמר בן עזאי: אמר דוד: נוח לי למלוך על כל העולם כולו ולא למלוך על שני עטופי סדינים אלו.

מה הכוונה? פירש מהר"י כהן, החתן של המהר"ל מפראג, שעטופי הסדינים הם יהודים עטופים בטלית ובציצית אבל 'מריבי עם', בעלי מריבה. דוד מעדיף למלוך על כל העולם ורק לא על אותם אנשים, וכך כותב בעל אם הבנים שמחה:

> והוא הפלא ופלא, שדוד המלך התפלל לקב"ה שיצילו מריבי עם, היינו מצדיקים, שנוח לו למלוך על כל העולם כולו ולא למלוך על אלו העטופים שעוטפים הכול תחת טלית ובציצית, היינו במעטה היראה, ובאמת המה בעיניו רק מריבי עם.

הוא מבאר שם עוד שמידת האחדות זו מידתו של יעקב אבינו, לחבר ולקשר הכול, אפילו את המרוחקים, לאחד את כולם. בעל אם הבנים שמחה דורש כך את הפסוק: 'והקשרים ליעקב' – לקשר ולחבר הכול ביחד. 'והיה העטפים' שהם אותם הרוצים לעשות פירוד בין הדבקים, ועוטפים דבריהם במעטה היראה, המה 'ללבן' שייכים לכת לבן, שהוא מתחסד ורצה להיות יותר חסיד מיעקב. לבן ה'צדיק' אומר 'לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה', וההתחסדות הזו היא שגרמה את הנזק הגדול. לפי המקובלים אם רחל הייתה ניתנת בתחילה ליעקב, כל הבנים היו מאישה אחת, ולא היו קורים כל הפיצולים הללו במהלך הדורות בעם ישראל שנעשו כתוצאה מזה שהיו שתי נשים. וזו כוונת הכתוב 'ארמי אבד אבי' (דברים כו, ה), מתוך 'צדקות' מזויפת, עטופה בטלית.

אחדות – ביטול ברוב

צריך להתבונן בעניין האחדות. דברי חז"ל בנושא זה רבים מאוד:

> אפילו עובדי עבודה זרה, ושלום ביניהם – אין שטן נוגע בהם, שנאמר: 'חבור עצבים אפרים – הנח לו' (הושע ד, יז). אבל כשנחלקו מה הוא אומר? 'חלק לבם – עתה יאשמו' (י, ב). (במדבר רבה יא, ז)

אם הבנים שמחה מביא (ב, א; ד, יב) מדברי ר' אלימלך מליז'נסק (פרשת דברים, ד"ה עוד בפסוק) על הפסוק 'ועמך כולם צדיקים':

> אף שהפרטים חוטאים לפעמים, אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדושתם, ואין שטן ואין פגע רע בהם חלילה, ותמיד צורתם חקוקה למעלה... כשאנחנו באחדות נחשבנו כולנו לפניו ליראים וחושבים שמו יתברך, שרק על הפרט אפשר למצוא פגם ועוון אבל לא כשהם בכללות, בכלל אחד.

ספר חרדים אומר שאחדות ישראל הוא ענף מייחוד ה'. עם ישראל מגלה את שמו של הקב"ה בעולם, ולכן כאשר עם ישראל מאוחד, מופיע בעולם ה' אחד. זהו השורש של הופעת האמונה הגדולה שאליה אנחנו שואפים בעתיד לבוא, 'והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד'. זאת אומרת שהאחדות היא פעולה של הופעה אלוקית.

אנשים חושבים, איך יכולה להיות הופעה אלוקית מתוך חיבור עם אנשים שאינם מאמינים, ואולי אפילו מתנכרים לתורה? הרי אתה נותן להם הכרה, מכיל את החולשות שלהם, איך יש בזה קידוש ה'. כמו שאמרתי, מי שקורא לעצמו בשם ישראל, ולא רוצה להיפרד מעם ישראל – כמה שהוא רחוק, עדיין הוא חלק מכל התמונה והמציאות הזו. כמו שבגוף האדם יש איברים שונים,

יש איברים מלוכלכים, ויש גם את הציפורניים שבקצה הרגליים, אבל הם חלק מהגוף השלם, מההופעה השלמה. אם תוציא מהגוף חלקים, ואפילו את החלקים הכי מטונפים – הגוף כולו לא שלם, קל וחומר כשמדובר על ההופעה של ריבונו של עולם, עם ישראל, שצריך להיות מאוחד ושלם. הקב"ה אינו מופיע בעולם באופן אחר, רק עם ישראל מופיע את ההופעה האלוקית בעולם. ועם ישראל – זה כולם יחד. כשאתה מאחד את כולם, הטפלים מתבטלים בתוך העיקר, ונעשה הכול עיקר, ולכן עם ישראל נראה כצדיק. דווקא כשמתפרדים והרשעים עומדים לחוד, הם יותר נראים ועושים רושם. כשמתאחדים – הם נבלעים, כי העיקר בעם ישראל זה הטובים שבו.

התפיסה האחדותית אינה תפיסה של הכלה או לגיטימציה לחולשות. מי שמסתכל כך אינו מבין מהי אחדות. התפיסה האחדותית חודרת אל העומק, ומבקשת לראות את השורשים המשותפים. אנחנו לא לוקחים דעות שונות או הפוכות ועושים מהן בליל אחד, אלא חודרים ומוצאים את השורש המשותף והוא המאחד. הדברים האחרים, שבהם יש חוסר הסכמה, הם לא המאחדים, הם באמת מפריעים. אנחנו מקבצים את הכול מהשורש, שהוא העיקר, והעיקר מבטל את הטפל.

זו תפיסה גדולה, אלו שלא מבינים את הגדולה של התפיסה הזו מפרשים אותה ואת מי שהולך בה כאילו הם רוצים לטשטש את ההבדלים, כאילו לא חשובים להם עקרונות האמונה והדייקנות בקיום התורה והמצוות, כאילו הם מוכנים להתפשר. יש כאלה שבאמת האחדות שלהם נובעת מתוך שטחיות. אבל יש גם הסתכלות גדולה, עמוקה, של אחדות מתוך הסתכלות של אמונה. מתוך השאלה 'מה הקב"ה מבקש מאיתנו', לא 'מה אני חושב שהקב"ה

מבקש'. האם ה' רוצה שבניו יהיו מאוחדים, האם הוא רואה את כולנו כבניו, האם הוא לא רוצה את המשפחה שלו מאוחדת, למרות שיש בתוכה בנים שלא עושים כבוד לאבא?! אבא לא רוצה להוציא את בניו מהמסגרת! עלינו להסתכל במבט אחדותי. וכמובן שכדי שהתפיסה הזו תחדור בכל ישראל היא צריכה להתחיל מהגדולים.

'אנשי שם?' – אמונת חכמים

קורח עשה לנו צרה גדולה מאוד. עדת קורח היו 'קראי מועד, אנשי שם', אנשים צדיקים. הגמרא במסכת סנהדרין (קט:) מספרת, על און בן פלת שאשתו הצילה אותו מלהשתתף בעדת קורח. הוא היה מחובר למהלך של קורח, ואשתו אמרה לו 'מה אתה מתעסק איתם? אם קורח ינצח – תהיה עובד שלו, ואם משה ינצח – תהיה עובד שלו. למה לך להשתתף במחלוקת?' אמר לה און: אבל התחייבתי להם שאנחנו פועלים ביחד! מה עשתה, היא ידעה שאנשי קורח הם צדיקים, לכן היא השקתה את בעלה עד שהשתכר קצת ושכב במיטה, והיא וביתה עמדו בפתח האוהל והיא סתרה את שערה. אנשי קורח שהיו צדיקים ראו אישה לא צנועה וברחו – וכך ניצל בעלה. זאת אומרת שחז"ל מתארים לנו שהאנשים האלו היו צדיקים מאוד, ולמרות זאת קורה להם חטא כזה!

מה עושים, איך מתמודדים, זה הורס את אמונת החכמים. גם בדור שלנו אנחנו שומעים על תלמידי חכמים שיש אנשים שהעריצו אותם, והם היו שקדנים או מוכשרים, תפילתם ועבודת ה' שלהם הייתה בדבקות גדולה – ופתאום אתה שומע שהם מקולקלים, אחד ועוד אחד, מה עושים... אם דבר כזה קורה, איך ניתן לסמוך על רבנים... אתה רואה אדם שנראה ממש מושלם, פרוש מהעולם, שקדן שלומד ימים כלילות, אפילו מקובל שרואה דברים שאחרים לא רואים,

יש לו כוח כזה שיודע לצפות ולהבין ואולי לקרוא מחשבות – ופתאום מתברר לך שהאיש הזה שרבנים גדולים נתנו בו אמון – הוא מקולקל. זה עושה שבר גדול בכל תפיסת האמונה!

אבל דווקא השבר הזה מעמיק את האמונה. אדם מאמין לא צריך להיות פתי שמאמין לכל דבר. אמונה באדם, צדיק ככל שיהיה, שהוא כל כך עצמאי עד שהוא כביכול יותר חשוב מריבונו של עולם, שאפילו אומר אחרת מהתורה – לשמוע לו זה לא דבר נכון. מה שעלול לקרות זה שבהתחלה הוא יגיד רק קצת שונה מהתורה, ואז ימשיך ויגיד שונה מהתורה, וגם יאמר שהכול זה על פי רוח הקודש.

מי שמדריך לנהוג אחרת מהתורה, וגם מי שמתנהג אחרת מהשכל הישר – אין לשמוע לו. כי התורה היא שכל ישר, ומי שמתנהג אחרת מהשכל הישר – זו לא תורה. צריכים לבדוק, צריכים לראות מה מתכסה. עוד צריכים לדעת שכל קיצוניות היא מסוכנת. לא רק קיצוניות שלילית, גם קיצוניות חיובית. כל דבר, תופעה או אדם, שנמצא במקום של קצה – זה אומר שזו דרך צדדית, לא דרך עיקרית ופשוטה. הקיצוניות זו גם חיצוניות והאמצע הוא המרכז. לכן כל קיצוניות טעונה בדיקה. אם אתה רואה מישהו מתנהג בקיצוניות גדולה מאוד, אפילו בדברים חיוביים: מתפלל שעות על גבי שעות, שוקד בצורה חריגה, אפילו עוזר לאנשים ועושה המון דברים טובים, והכול עושה בקיצוניות – זה צריך בדיקה, צריך להיזהר. בדרך כלל מי שבורח לקיצוניות זה מראה שהוא מפחד. אולי יש לו משיכה לצד השני ולכן הוא לוקח את עצמו לצד האחר כדי שלא ייפול. מי שלא מפחד, לא צריך לעשות כל כך הרבה חומרות וסייגים כדי להישמר. כמו שאומר הכוזרי, שאמנם הצדוקים נראים כמחמירים יותר מאתנו בכמה דברים, הם עושים גזירות שמא יתקלקלו, הם מפחדים כי הדרך שלהם

לא חזקה, אבל אנחנו הפרושים לא צריכים לעשות הרבה גזרות כמוהם כי אנחנו באים עם כוחות אמוניים גדולים מאוד. אנחנו לא צריכים לעשות ערים בצורות. גם מי שיש לו כריזמה חזקה מאוד, עוצמות רוחניות חזקות מאוד, צריך לבדוק שהכוחות האלו לא מתפרצים גם לדברים שליליים.

האם אני אומר שלא להעריך אנשים גדולים – ממש לא. רק לא בקיצוניות אלא בבריאות. זאת אומרת שבני התורה צריכים לפתח את החוש הבריא הזה, לא ללכת בעיניים עצומות ולהאמין לכל תופעה קיצונית. לבדוק כל דבר. כבר היו לנו מקרים במשך הדורות. היו משיחי שקר שהיו בעלי עוצמות רוחניות גדולות, כוחות על טבעיים, ולכאורה היה צריך ללכת אחריהם עד הסוף – אבל בסוף יצאו מהם צרות גדולות מאוד. צריך תמיד זהירות. התורה תמיד תהיה מותאמת עם השכל הישר. התנהגות לא סבירה, עקומה, גם אם תראה כדרך של צדקות – היא לא דרכה של תורה.

מצד שני, אחרי שבודקים – צריך להאמין. אמונת חכמים זה היסוד להמשכיותה של התורה. ממש להאמין, לקבל. אבל רק לא בצורה של התבטלות כזו, שגם אם הרב יעשה שטויות הולכים אחריו, חלילה. אחרי שבודקים ורואים שהרב מאוזן, ודרכו היא דרך ישרה, אומרת לנו התורה מצווה לשמוע בקול החכמים ולאמץ אמונת חכמים.

ואם תשאלו אותי, הרי כתוב 'אפילו אומר על ימין שהוא שמאל ושמאל שהוא ימין, צריך לשמוע לו' (ספרי, דברים קנד), אז למה לא לשמוע לצדיק שראה ברוח הקודש שהוא צריך לעשות עבירות, אולי הוא זה שצודק, אני חושב שזה שמאל, אבל אני זה שטועה וזה ימין? התשובה היא שתלמיד חכם בודד שיאמר על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל – באמת לא מקבלים אותו. רק סנהדרין יכולה להגיד לנו את הדרך. אם כלל תלמידי החכמים יגידו

על שמאל שהוא ימין – צריך לקבל מהם, רק על זה אמרו חכמים 'על שמאל שהוא ימין'. אדם פרטי שיאמר שהוא ראה ברוח הקודש ככה וככה – ממש לא. אפילו אם הוא נביא זה אסור, זה נביא שקר. נביא לא יכול לומר שצריך לעקור דבר מהתורה.

הקב"ה דורש מאתנו גדלות: מצד אחד לא להיות פתיים, ומצד שני לבנות בנו אמונת חכמים. אמונה זה אמון, אמונה זה אימון. צריך להתאמן, לבדוק, ואם אתה רואה שהדברים צודקים וישרים – אז באמת צריך לשמוע לרב ולתת בו אמון.

מרב אשי עד רבנו משה

אני רוצה להוסיף עוד הסבר על החשיבות של תלמידי החכמים והקבלה מהם. התורה היא מסורת שבעל פה. היום ניתן ללמוד את כל התורה כולה בלי רב – הכול נמצא בגוגל. כל דברי התורה, ראשונים ואחרונים, שיעורים אמוניים ושיעורים עיוניים – הכול נמצא שם. אז בשביל מה צריך רב, יתר על כן, במקום לשמוע את הרב שמדבר לאט, אתה יכול באינטרנט להריץ את זה מהר, למה צריך את השיעור, אפשר גם לקרוא במהירות את תמצית הדברים, אז למה צריך רב בימינו?!

הסמ"ע, בהקדמה לחלק חושן משפט, מסביר את הדין 'דברים שבעל פה, אי אתה רשאי לכתבן' (גיטין ס:). הוא אומר שתורה שנמסרת בעל פה היא הרבה יותר מדויקת מדברים שבכתב. כאשר אתה נמצא עם הרב, רואה את הרב, שומע את המנגינה, רואה את הבעות הפנים – אתה מקבל את הדברים בצורה שלמה יותר, מקבל את התורה עם כל החושים, רואה את הנשמה של הדברים ולא רק את המסגרת והכלים, וזה בעצם עיקר העברת התורה. התורה עוברת מרב לתלמיד, עד שהתלמיד בעצמו נעשה רב ומעביר לתלמידיו, כך הסדר.

הרמב"ם בהקדמה למשנה תורה מונה את סדר נתינת התורה ממשה ליהושע, מיהושע לפנחס עד לרב אשי שחותם את התלמוד. אחרי שהוא מסיים, הוא עושה חזרה בסדר הפוך – מתחיל מהסוף, ואומר על כל אחד ממי הוא למד, מי היה רבו, ורבו מרבו עד שחוזר למשה רבינו. בשביל מה החזרה הזו – ללמדנו, שכאשר אתה לומד את הגמרא מרב אשי, הכול זה המשך התורה שבעל פה, שעוברת ממשה רבינו. התורה הזו היא חיה, עוברת בעל פה, היא מחוברת מגדולי התורה שבדור הזה לגדולי התורה שבדור הקודם.

הסמ"ע לוקח כדוגמה את צורת הנענועים של הלולב. הרי"ף כתב את דעתו, אבל יש שלשה פירושים מה הייתה כוונתו. אם זה היה עובר בעל פה, לא היו כל כך הרבה פירושים. הדברים נכתבו בתמציתיות, ואתה יכול להבין אותם באופנים שונים. גם הוא בעצמו מביא שם פירוש חדש לדברי הרי"ף. התורה צריכה לעבור באופן חי. על התנא ר' אליעזר כתוב, שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. ומצד שני כתוב שהוא אמר דברים שלא שמעתם אוזן. לכאורה זה לא מובן: אם אף אחד לא שמע מעולם את הדברים הללו, זאת אומרת שאלו דברים חדשים, אז איך ייתכן שהוא לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו?! אפשר לפרש, שהוא הקשיב לרוח של הדברים, לעומק של הדברים, לנשמה של הדברים, וכך הבין היטב דבר מתוך דבר וחידש דברים שלא שמעתם אוזן. בעצם אלו דברים של הרב שלו, שהרב אמנם לא אמר אותם בפועל ור' אליעזר הבין. הוא התאים את עצמו, תפס את המהלך הרוחני של הרב שלו.

גדול שימושה

הנביא ישעיה (יא, ג) מונה את מעלות המלך המשיח: 'והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח'. הוא ישפוט על פי חוש הריח.

הראיה והשמיעה, שבהם משתמש שופט רגיל הם חושים חיצוניים, הריח הוא חוש רוחני. הראיה היא החוש הכי גשמי בין שלשתם, כי אתה רואה את המציאות החיצונית, הגשמית. השמיעה היא יותר רוחנית, כי נכנס אליך משהו דק יותר, והריח הוא עוד יותר פנימי.

הראב"ד אומר, שאם יבוא מישהו ואנחנו נחשוב שהוא המשיח, הוא ילחם מלחמות ה' כפי שהמשיח צריך לעשות – בודקים אותו. אם הוא דן על פי חוש הריח זה אומר שהוא המשיח. זה התנאי. הגמרא (נדה כ:) מספרת על ר' אלעזר בן פדת, שהיה 'מרא דארעא דישראל', ככה קראו לו, שהיה דן על פי חוש הריח בהלכות טהרת המשפחה. בשביל זה צריך להיות רב בדוק ומנוסה, אדם גדול בכל המובנים, ואז אתה יודע שיש בו רוח פנימית. הרוח הזו, חוש הריח הפנימי הזה – את זה תלמיד צריך ללמוד ולקבל מרבו, את זה אי אפשר ללמוד מהספרים.

> אמר ר' עקיבא: תחלת תשמישי לפני חכמים – פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי מת מצוה, ונטפלתי בו ד' מילין עד שהבאתיו לבית הקברות וקברתיו. וכשבאתי והרציתי דברי לפני ר' אליעזר ור' יהושע, אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי (מסכת שמחות, פרק ד).

מדוע אמרו לו ששפך דם. התוספות (כתובות יז) מבינים שהוא השקיע זמן ולקח את המת אל בית הקברות, ויכול היה באותו זמן ללמוד. ומקשים, הרי כתוב שמבטלים תורה להוצאת המת, ולכאורה זה מה שר' עקיבא עשה כאן. אחד התירוצים בתוספות, בשם ר' יהודה מקורביל, שיש הבדל בין ביטול תורה, ובין ביטול שימוש תלמידי חכמים. לימוד תורה מבטלים לקבורת המת, אבל לא

שימוש תלמידי חכמים. ר' עקיבא היה בדרכו לשמש תלמידי חכמים, ולכן אמרו לו שהוא לא עשה נכון.

'גדול שימושה יותר מלימודה' (ברכות ז:), כי בלימוד אתה לומד הלכה או ידיעה, אבל לא למדת את הדרך, את ההסתכלות. בשימוש תלמידי חכמים אתה לומד את הדרך של החכם, משהו כללי ולא פרטי. מעכשיו בכל דין שתיפגש אתה מסתכל במבט של תורה שקנית מרבך. לכן אנשים שלומדים תורה במוסדות אקדמאיים, לומדים תלמוד עם כל הפרשנים, בצורה מדעית מחקרית, גם אם הם יודעים את הסוגיות בעיון גדול – הם לא יחשבו תלמידי חכמים. הם לא יאהבו לשמוע את זה, אבל זה כך. יש פרופסורים לתלמוד, ויש רב בית כנסת, וגם אם הרב יהיה פחות מהם ברמה הלמדנית, אל הרב יבואו לשאול שאלות, ולא אל הפרופסור. כי הפרופסור עוסק בלימוד בצורה החיצונית של התורה, והרב עוסק בנשמה, ברוח שעוברת מדור לדור.

רש"י בפרשת משפטים (כח, ד) אומר לגבי צורתו של האפוד, 'לא מצאתי ולא ראיתי בברייתא פירושו, ולבי אומר לי'. מקשים העולם – הרי כתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם', מה זה 'ולבי אומר לי'. ראיתי בדברים של הרב הרשל שכטר, משמו של הרב סולובייצ'יק, שאמר שמי שמקיים בנפשו 'כתבם על לוח לבך', שכותב על לוח לבו את התורה, שחי את התורה – הוא יכול לומר 'לבי אומר לי'. מורנו ורבנו הרב צבי יהודה היה מזכיר גמרא במסכת עבודה זרה (מ.) שמבררת מהו המקור של דין מסוים, ומתרצת – 'מתלתא קראי', משלושה פסוקים: רב, שמואל, ור' יוחנן. מפרש שם רש"י – שלושה חכמים גדולים, שכדאי לסמוך עליהם כעל המקרא. כלומר, יש מצב כזה שתלמידי חכמים ממש מאוחדים עם התורה. אני גם זוכר שהרצי"ה סיפר שפעם ישבו אצל

החפץ חיים, והוא אמר דין מחודש, שאלו אותו 'מאיפה אתה לוקח את זה', והוא ענה – מעצמי.

אם כן, בפרשתנו אנחנו לומדים מצד אחד זהירות, לא להיות יותר מדי תמימים, 'פתי יאמין לכל דבר' (משלי יד, טו); ומצד שני לא נאבד אמונת חכמים אם אנו נתקלים בתופעות חריגות של אנשים שנחשבים תלמידי חכמים ומתברר שמשהו רקוב שם. לא בגללם נאבד את אמונת החכמים שהיא היסוד שכל התורה בנויה עליו. 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב' (דברים לג, ד).

השיחה נמסרה בשנת התשע"ט
לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,
שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227
ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il
השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת
ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11